այն ամեն բանին „ոչ" ասացէք։ Այն ժամանակ մենք հանգստութեամբ կը վերջացնենք բիւջէտի հարցը և կը հեռանանք մինչև փետրվարը։ Ձեզ թողնում եմ դատել, թէ այդպիսի վարմունքը որքան օգտակար կը լինի պետութեան համար։ Ինձ մեղադրում են, որ ես չեմ հետևում ժողովրդական կարծիքների հոսանքին։ Բայց որտեղ է այդ հոսանքը։ Ես միայն փոքրիկ առուակներ եմ տեսնում։ Ես տեսնում եմ 8 կամ 10 կուսակցական բաժիններ և ոչ մի մեծամասնութիւն։"

ՖՐԱՆՍԻԱ

Նոյեմբերի 19-ին պատգամաւորների ժողովը 400 ձայների մեծամասնութեամբ 52-ի դէմ հաւանութիւն տուեց կառավարութենից Տունիսի համար պահանջած ծախսերին։ Արմատականները չը մասնակցեցին քուէարկութեանը։ Վիճաբանութիւնների ժամանակ Գամբետտա ասաց. „դաշնագրութիւնը Տունիսի հետ գոյութիւն ունի և ոչ մի բողոք չէ կարող նրան ոչնչացնել։ Այդ դաշնագրութիւնը միջոց է տալիս բէյի կառավարութեանը գեղծումներին վերջ դնել, իսկ այդ գործով հետաքրքրված են բոլոր ազգերը։" Գամբետտա ոչինչ չունի խառն դատարաններ հիմնելու դէմ։ Տունիսի միացնելը Ֆրանսիայի հետ վտանգաւոր է և Գամբետտա մերժում է այդ գործը։ Տունիսից բոլորովին հրաժարվելը կը վնասէ Ֆրանսիայի արժանաւորութեանը և կառավարութեան վրա ծանր պատասխանատուութիւն կը դնէ։ Եթէ Ֆրանսիան ցանկանում է պատահարներից ազատ արտաքին քաղաքականութիւն ունենալ, նա պէտք է չը հրաժարվի Տունիսից, որ—Ալժիրիայի անհրաժեշտ պահապանն է։ Տունիսի գրաւումը չը պէտք է հասնի մինչև Տրիպօլիս, որովհետև վտանգաւոր է Թիւրքիայի հետ սահմանակից լինել։ Տունիսի հետ դաշնագրութիւնը հաստատված օրէնք է ներկայացնում, որի որոշումները պէտք է իրագործել։ Իր ժամանակին կառավարութիւնը մի միջոց կառաջարկի դաշնագրութիւնը իրագործելու համար։

„Temps" լրագիրը յայտնի ուսումնական Լաֆերրերի դատողութիւններ է տպում սահմանադրութեան վերաքննութեան մասին։ Միւս լրագիրներն էլ ամեն օր խօսում են այդ հարցի մասին։ Սենատի վերանորոգութեան և պատգամաւորներին ցուցակներով ընտրելու մասին օրինագծները կառավարութիւնը կը ներկայացնէ եկող տարվայ յունվարին 75 նոր սենատօրներ ընտրելուց յետոյ։ Սենատի հաւատարմատարների ընտրութիւնները, որոնք իրանց կողմից պէտք է սենատօրներ ընտրեն, աջող հետևանքներ ունեցան հանրապետականների համար։ Սենատի պահպանողականները 20 տեղերից աւելի կը կորցնեն, այնպէս որ մինիստրական նախագիծը իր կողմը նշանաւոր մեծամասնութիւն կունենայ։

Նոյեմբերի 19-ին ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովի նիստին բազմաթիւ հասարակութիւն կար։ Մինիստրներից ներկայ էին Գամբետտա, Ալլեն-Տարժէ, Վալդեկ Րուսսօ, Կազօ, Կօշըրի և Րուվիէ։ Այդ նիստին պէտք է քննվէր կառավարութեան պահանջած կրեդիտը Տունիսի արշաւանքի ծախսերը ծածկելու համար։ Բօնապարտիստ Դիւրաֆօս յայտնեց, որ նա ձայն չի տայ կրեդիտի համար, եթէ նա պահանջվում է Տունիսի դաշնագիրը իր վերջնական նպատակին հասցնելու համար։ Գամբետտա ասաց. „Ես զարմանում եմ, որ Տունիսի դաշնագիրը ֆրանսիական ազգային ժողովներից հաստատվելուց յետոյ գտնվում են մարդիկ, որոնք պահանջում են, որ Ֆրանսիան հրաժարվի իր ստորագրութենից։ Դաշնագրի հետևանքները կը քննվեն իր ժամանակին, իսկ այժմ հարցը նրանումն է, որ դաշնագիրը ոյժ ունենայ Ֆրանսիայի համար և պարտաւորեցուցիչ լինի թէ նրանց համար, որոնք նրան հաւանեցին և թէ նրանց համար, որոնք մերժում էին նրան։ Երբ եռանդով շարունակվող և մեր զինուորներին պատիւ բերող պատերազմական գործողութիւնները կը հասցնեն մտադրված նպատակին, այն ժամանակ կառավարութիւնը մի օրինագիծ կը ներկայացնէ դաշնագիրը իրագործելու համար"։ Արմատական կուսակցութեան անդամ Պելտան յայտնեց, որ պատգամաւորների ժողովը չէ կարող երկրորդ անգամ անցնել Տունիսի հարցին, մինչև կառավարութենից դրական բացատրութիւններ չը ստանայ Տունիսի արշաւանքի նպատակների վերաբերութեամբ։ Գամբետտա համաձայնեց դարձեալ մի քանի բացատրութիւններ տալ։ Նա խոստովանվեցաւ, որ չափազանց դժուար է Տունիսի կառավարութիւնը կատարելապէս կանոնաւոր դարձնել, բայց Եւրոպայի համար մեծ բարերարութիւն կը լինի, եթէ վերջ դնվի այն անկարգութիւններին, որոնք կատարվում են Տունիսի մէջ։ Ինչպէս Եգիպտոսի, նոյնպէս և Տունիսի մէջ կարելի են ֆինանսական վերանորոգութիւններ։ Բէյը նրանց ընդդէմ չէ։ Նա ուրախութեամբ կընդունի օտարականների, մանաւանդ ֆրանսիացիների օգնութիւնը, որոնք նրան երբէք նուաճողներ չեն ներկայացել։ Կառավարութեան նախադրած խաղաղասիրական վերանորոգութեան շնորհիւ կարելի է նպատակին հասնել։ Դժուարութիւնները ի հարկէ անփախչելի են, բայց նրանցից ամենամեծը Տունիսի միացնելը կը լինէր, որ մեծ պատասխանատուութիւն կը դնէր կառավարութեան վրա և պետութիւններին կը գրգռէր Ֆրանսիայի դէմ։ Տունիս իր բաղդին թողնելով, նոյնպէս կարելի է այդ խնդիրը լուծել։ Բայց այդպիսի քայլը ոչ թէ միայն կը վնասէր Ֆրանսիայի նշանակութեանը, այլ մինչև անգամ առիթ կը տար Եւրոպացիներին կոտորելու համար, որի պատասխանատուութիւնը Ֆրանսիայի վրա կը դնէին։ Ֆրանսիայի համար անհրաժեշտ է արշաւանքը մինչև վերջը հասցնել։ Պատերազմական գործողութիւնները վերջանում են, ժամանակ է վարչական վերանորոգութիւնների մասին մտածել, որպէս զի Ալժիրիան խաղաղասէր դրացիներ ունենայ։ Գամբետտա հարկաւոր չէ համարում գրաւել Տունիսը, մինչև Տրիպօլիսի սահմանները։ Նրա կարծիքով աւելի լաւ է օրինակ առնել Անգլիայի քաղաքականութիւնը Հնդկաստանի մէջ, հովանաւորութեան քաղաքականութիւնը։ Այսպէս թէ այնպէս դաշնագիրը բէյի հետ պէտք է պարտադիր օրէնքի ոյժ ունենայ։ Նրա իրագործման նախագիծը իր ժամանակին կառաջարկվի պատգամաւորների ժողովի քննութեանը։ Ֆրանսիայի քաղաքականութիւնը բացառապէս խաղաղասիրական բնաւորութիւն կունենայ։ Ֆրանսիական կառավարութեան առաջին հոգսը կը լինի արդիւնաբերութեան և առևտրի զարգացումը։ Այնուհետև առաջարկութիւնը քուէարկվեցաւ և ընդունվեցաւ 400 ձայների մեծամասնութեամբ 52-ի դէմ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Моск. Телеграфъ» լրագրին Կ. Պօլսից հաղորդում են որ այս օրերս լօրդ Դիւֆրրին և պ. Նօվիկօվ այցելեցին Սայիդ-փաշային հայոց խնդրի մասին բանակցելու համար։ Հայոց պատրիարք Ներսէս հրաժարական է տուել։

—Լրագիրները հաղորդում են, որ գերմանական կայսրը հիւանդութեան պատճառով թողնելու է պետութեան կառավարութիւնը և թագաժառանգ իշխանը նշանակվելու է ռէգենտ։ Գերմանական ազատամիտ լրագիրները գուշակում են, որ այդ կառավարչական փոփոխութեամբ գերմանական տէրութիւնը կընդունի աւելի ազատամիտ ուղղութիւն, քանի որ յայտնի է թէ թագաժառանգը համաձայն չէ իշխան Բիսմարկի քաղաքականութեան հետ։

—Ինչպէս որ Վիլհելմ կայսրի գահական ճառը տէրութեան հրամանով տարածվեցաւ ամբողջ Գերմանիայում մօտ հարիւր հազար օրինակների թւով, այնպէս էլ առաջադէմ կուսակցութիւնը տպագրել տուեց նոյնքան թւով իր պարագլուխ Րիխտէրի պարլամենտում ասած ճառը և տարածեց ամբողջ Գերմանիայում։ Ցեստղէմ մամուլը վրդովված է այդ յանդգնութիւնից, տեսնելով որ առաջադիմականները կամենում են մրցել կայսերական ճառի հետ։ Րիխտէրի ճառը, իսկապէս, մի կծու պատասխան և կրիտիկ էր Բիսմարկից պարլամենտում կարդացած գահական ճառի։

—Լրագիրները հաղորդում են որ Կ. Պօլսի ռուս դեսպան Նօվիկօվ դիմեց թիւրքաց կառավարութեանը, պահանջելով որ Բ. Դուռն էլ ուղարկի իր կողմից մի երկու բժիշկ Էրզրումի կողմը, ինչպէս ուղարկեց իր կողմից Ռուսաստանը, որպէս զի Էրզրումի շրջաններում յայտնված ժանտախտի բնաւորութիւնը քննվի։

—«Times» լրագիրը մի յօդուած է գրել Ռուսաստանի մասին, որի մէջ հաւատացնում է որ իբր թէ Ռուսաստանը սկսել է գաղտնի կերպով բանակցել Թիւրքիայի հետ Թիւրքաց Հայաստանը իրան միացնելու համար, պատերազմական ծախսերի փոխանակ, որ ունի ստանալու Թիւրքիայից։ Անգլիական լրագիրը ընդդէմ է այդ դիտաւորութեանը։ Ռուս կիսապաշտօնական թերթերը հերքում են «Times» լրագրի լուրը։

—Ֆրանսիական լրագիրները հաղորդում են, որ գերմանական դեսպան իշխան Հօհէնլօէ տեսակցեց Գամբէտտայի հետ և նրա հետ երկար բարեկամական խօսակցութիւն ունեցաւ։

—Փարիզից լրագիրներին հաղորդում են, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի հանրապետութեան նախագահին առաջարկած օրինագիծը, գիմնազիաններում կրօնի դասատուութեան պարտաւորեցուցիչ լինելը ոչնչացնելու մասին, նախագահ Գրէվին ստորագրեց։ Ծնողները, իրանց զաւակներին ուսումնարաններ տալով, կարող են այժմ յայտնել, արդեօք ցանկանում են թէ չեն ցանկանում, որ իրանց զաւակները կրօն սովորեն։

—Անգլիական լրագիրները հաղորդում են, որ Էբերդինում 40,000 շօտլանդական ֆէրմէրների հաւատարմատարների մեծ ժողով կայացաւ։ Ժողովին մօտ 3,000 մարդիկ հաւաքվեցան։ Ընդունած վճիռները պահանջում են հողային վերանորոգութիւններ Շօտլանդիայում և վարձատրել այն ֆէրմէրներին, որոնք լաւացրել են իրանց հողաբաժինները։ Պահպանողականների միտինգում, Մանչէստերում, լօրդ Րէնդօլֆ Չօրչիլ մէկ խիստ ճառախօսութիւն արաւ կառավարութեան դէմ։ Նա մեղադրում էր մինիստրութեան արմատական անդամներին այն բանի մէջ, որ նրանք ստորացրին Անգլիան. բայց հռետորի բոլոր փաստերի և վարմունքի միակողմանիութիւնը փոքրացնում է նրա խօսքերի նշանակութիւնը։

—Լօնդօնի լրագիրները հաղորդում են, որ Լօնդօնի բարձրագոյն դատարանը այս օրերս քննում էր մէկ գործ, որը Անգլիայում մեծ տպաւորութիւն գործեց։ Դատվում էին տասը մարդիկ, որոնք մեղադրվում էին կաշառք տալու մէջ, Մէկլսֆիլդում և Սէնդվիչում եղած վերջին ընտրութիւնների ժամանակ։ Քննութիւնը անհաւատալի փաստեր մերկացրեց։ Այդպէս, օրինակ, վերոյիշեալ շրջաններից մէկի մէջ, 6000 ընտրողներից 5000 ընտրողները կաշառված էին։ Ընտրութիւնների հետևանքը յեղաշրջված էր ամենախստապատժական կերպով։ Բարձրագոյն ատեանը, վախենալով, որ այդպիսի օրինակները անբարոյականացնող ազդեցութիւն չունենան մնացած ընտրողների վրա, վճռեց օրինակելի կերպով պատժել մեղաւորներին։ Դատարանը երեքից մինչև ինն ամիս բանտարկութեան դատապարտեց բոլորին, ուշադրութիւն չը դարձնելով այն բանի վրա, որ մեղադրվածներից շատերը հասարակական բարձր դիրք ունեին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գիտօի գործի քննութեան մասին Վաշինգտոնի լրագիրները հաղորդում են հետևեալը. Գիտօն, դատաստանական քննութիւնը սկսվելուց առաջ, դիմեց հասարակութեանը խնդրելով փող ուղարկել իրան ի սէր արդարութեան և իրան պաշտպանութեան համար։ Նա բացատրեց, որ փողերը անանուն կարելի է ուղարկել, Սկօվիլի անունով։ Պատասխանելով իրան առաջարկած բազմաթիւ հարցմունքներին, Գիտօ, ի միջի այլոց ասեց, որ ֆիզիքապէս ինքն երկչոտ է, և միշտ աշխատում էր վտանգից փախչել, բայց բարոյապէս, երբ ինքն զգում է իր ետևից Աստուածութեան նեցուկը,—նա դառնում է քաջ, ինչպէս առիւծ։ Վերջը նա բարկացաւ և հարցմունքներին այլ ևս չէր պատասխանում։ Նրա արած նկատողութեան առիթով, թէ ինքն հաւատում է տասը պատգամներին, դատաւորը յիշեցրեց նրան, որ նրանց մէջ ասվում է՝ «Մի սպանիր»։ Գիտօն բարկանալով հրաժարվեց քննել այդ հարցը։ Նա պնդում էր, որ դատարանը միայն մէկ հարց պէտք է վճռի, թէ Գիտօն երկնքի ներշնչութեամբ էր գործել, թէ չէ։ Ամենից շատ բարկացնում էր նրան այն, երբ դատաւորները գործ էին ածում «սպանութիւն» բառը։ Այդ բանը ստիպեց նրան բարձր աղաղակել. «Ինչ էք միշտ ասում «սպանել», «սպանութիւն». կամ կարելի է ձեզ շատ դուր են գալիս այդ բառերը։ Այն արտաքին միջոցը, որով ես հեռացրի նախագահին, իմ գործի հետ ոչինչ յարաբերութիւն չունի»։ Մեղադրվածին աշխատում էին ստիպել ցոյց տալ այն օրը, երբ նա առաջին անգամ «բարձրից ներշնչվեցաւ», բայց նա աղաղակեց. «Թողէք այդ դատարկ խօսակցութիւնները. իմացէք, որ ես պատրաստ էի հեռացնել նախագահին ամեն ժամանակ, յունիսի կէսից մինչև յուլիսի 2-ը, եթէ ինձ յարմար առիթ պատահէր այդ բանը անել ամերիկական ժողովրդի բարօրութեան համար։»

* * *

Գերմանական լրագիրները պատմում են, որ իբր թէ Շվէյցարիայում մէկ ժամագործ անսահման կերպով բանող մէկ ժամացոյց հնարեց։ Դեռ ևս 1879 թւի յունվար ամսին, նա մագիստրատում մէկ կնքված արկղ ներկայացրեց իր գիւտի երկու օրինակներով։ Նորերումս, այսինքն երեսուն և երկու ամիս անցնելուց յետոյ, արկղը բազմաթիւ հասարակութեան ներկայութեամբ բաց արին և նրա մէջ դրված նորագիւտ ժամացոյցները շարունակում էին բանել և բոլորովին ճիշդ էին ցոյց տալի ժամանակը։

* * *

Արտասահմանեան լրագիրները հաղորդում են, որ այս օրերս յայտնի գրող և «Auf der Höhe» ամսագրի խմբագիր Զախէր-Մազօխի և մայօր Գարդէրի մէջ դուէլ կը կայանայ։ Մայօր Գարդէր Զախէր-Մազօխի աշխատակցուհիներից մէկի ամուսինն է, և դուէլի պատճառն այն է, որ խմբագրութիւնը թոյլ է տուել իրան երկու տեղ կրճատել տիկին Գարդէրի յօդուածը։ Մայօրը լաւ հրացանաձիգ է, որովհետև Զախէր-Մազօխը [illegible] էր, Նա 32 մենամարտ է ունեցել։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 դեկտեմբերի։ Պետական խորհուրդը նոյեմբերի 30-ին որոշեց ամեն տեղ պակասեցնել 1 րուբլով իւրաքանչիւր մարդու վրա յետգնողական վճարները, իսկ 12 միլիօն գումարից այնուհետև ինչ որ կը մնայ գործ դնել յետգնողական վճարները փոքրացնելու համար աւելի պէտք ունեցող տեղերում։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ